Suomen tuomariliitto

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Asia: Lisäselvityspyyntö Hallituksen esityksestä (HE 29/2019 vp) eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ja VNS 2/2019 vp Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020-2023

Lakivaliokunta on 22.10.2019 pyytänyt Tuomariliittoa arvioimaan, minkä suuruisista lisäresursseista on kyse, jotta tuomioistuinlaitoksen perusrahoitus vastaisi todellista tarvetta (julkisen talouden suunnitelma vuosille 2020-2023).

Tuomioistuinlaitoksen perusrahoitus korjattava pysyvästi

Ns. JTS-miljardin säästövaatimusta on lievennetty vuotuisella lisämäärärahalla vuoteen 2023 saakka. Kun lisämäärärahat otetaan huomioon, leikkaukset ovat oikeusministeriöstä saadun tiedon mukaan yhteensä noin 3,9 milj. euroa vuosina 2020-2023. Leikkaukset on poistettava kokonaan, koska se merkitsisi käsittelyaikojen huomattavaa pitenemistä.

Tuomioistuinviraston vuotuiseksi lisämäärärahatarpeeksi on arvioitu talousarvioesityksessä 1,7 milj. euroa. Virastolle esitetty henkilöstömäärä on alimitoitettu sen tehtäviin nähden. Tuomariliiton saaman viimeisemmin tiedon mukaan viraston organisaatiota suunniteltaessa on käynyt selväksi, että viraston palkkamenot tulevat olemaan myös arvioitua suuremmat. Tämä johtuu siitä, että kysymys on asiantuntijaorganisaatiosta, johon täytyy rekrytoida pääasiassa erityisasiantuntijatasoisia henkilöitä ja arvioitua vähemmän assistentteja. Tuomioistuinviraston toimintaedellytysten turvaamiseksi määrärahoja on siten lisättävä vähintään 2 milj. euroa.

Laajoja ja vaikeita asioita joudutaan käsittelemään käräjäoikeuksissa suppeammissa kokoonpanoissa kuin niiden laadukas ja asianmukainen käsittely edellyttäisivät, koska tuomareita ei ole riittävästi. Vahvennettujen tuomarikokoonpanojen käytön lisäämiseksi on osoitettava 1,5 milj. euron vuotuinen lisämääräraha (18 htv).

Tuomioistuimille ei ole viime vuosina kohdennettu lisämäärärahoja harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan tai tehty pysyvää tasokorotusta, kuten syyttäjälaitoksessa vuonna 2016 (3,3 milj. euroa), vaikka ilmiö on pysyvä. Oikeudenhoidon toimivuus edellyttää rikosasioissa, että koko viranomaisketjun voimavaroista rikosasioissa huolehditaan. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan perusteella on yleisille tuomioistuimille tehtävä 3,5 milj. euron pysyvä tasokorotus.

Käsittelyaikojen lyhentämiseksi on osoitettava tuomioistuimiin 3 milj. euron vuotuinen lisämääräraha. Poliisin toimintamenoihin on jo aikaisempina vuosina osoitettu huomattavasti lisärahoitusta, jotta se pystyy huolehtimaan tehtävistään ja toimintakyvystään. Myös syyttäjälaitokselle on osoitettu aikaisempina vuosian lisämäärärahoja terrorismin torjuntaan, rikosvastuun kohdentamiseen ja ruuhkan purkamiseen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan lisäksi. Tämä on lisännyt työmäärää myös tuomioistuimissa, mutta tuomioistuimille myönnetyt vähäiset lisämäärärahat eivät ole kompensoineet juttujen lisääntymisestä ja vaikeutumisesta aiheutuvaa lisämäärärahatarvetta. Lisäksi resursseja on leikattu sakkomenettelyn käyttöalan laajentumisen varjolla, vaikka työmäärän ei ole vastaavasti vähentynyt. Käsittelyajat ovat pitkät rikosasioiden lisäksi myös muissa asiaryhmissä. Summaaristen asioiden määrä on kasvanut viime vuosina huomattavasti. Hallinto-oikeuksissa lisääntyneet suulliset käsittelyt pidentävät käsittelyaikoja. Työajasta käytännössä merkittävä osa menee muuhun kuin lainkäyttöön.

Tuomareiden ja esittelijöiden/valmistelijoiden koulutukseen on osoitettava 0,5 milj. euron lisämääräraha, koska täydennyskoulutukseen ei ole tarpeeksi resursseja. Tämä on tullut esille muun muassa Tuomarinkoulutuslautakunnan kuulemisessa Tuomioistuinvirastoa koskien.

Turvapaikka-asioiden käsittelyyn tulee varata riittävät ja oikea-aikaiset voimavarat.

Tietojärjestelmähankkeet

Tämän hetkisen tiedon valossa Aipa tulee maksamaan huomattavasti aikaisemmin arvioitua enemmän (. Tietojärjestelmähankkeita ei saa rahoittaa toimintamäärärahoista, vaan niihin on osoitettava riittävä erillisrahoitus, jotta tuomioistuimiin saadaan ajanmukaiset ja tehokkaat työvälineet.

Talousarvioesityksen määrärahalisäyksistä johtuva lisäresurssitarve rikosketjussa

Talousarvioesityksessä on osoitettu että 5,2 milj. euron lisämäärärahasta syyttäjälaitokselle 2 milj. euroa, tuomioistuimille 0,8 milj. euroa, oikeusavulle 0,3 milj. euroa ja rikosseuraamuslaitokselle 2,1 milj. euroa.

Oikeusministeriö on arvioinut, että poliisin määrärahalisäyksestä rikostorjunnan laskennallinen osuus on keskimäärin 6,38 miljoonaa euroa vuodessa. Oikeusministeriön mukaan jokaista poliisin rikostorjuntaan käyttämää euroa kohden aiheutuu oikeusministeriön hallinnonalalle kustannuksia keskimäärin 1,36 euroa, josta syyttäjien osuus on 0,13 euroa, oikeusavun 0,12 euroa, tuomioistuinten 0,31 euroa ja rangaistusten täytäntöönpanon 0,81 euroa. Luvut on laskettu tiedoista, jotka sisältyvät Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuun ”Rikollisuustilanne 2013” (Ville Hinkkanen: Rikollisuuden kustannukset, s. 412). Tällä tavalla laskettuna poliisin voimavarojen lisäyksen laskennallinen vaikutus tuomioistuimiin on 1,98 milj. euroa, oikeusapuun 0,77 milj. euroa, syyttäjälaitokseen 0,83 milj. euroa ja rikosseuraamuslaitokseen 5,17 milj. euroa eli lisämäärärahatarve olisi oikeuslaitoksessa ja rikosseuraamuslaitoksessa yhteensä 8,75 milj. euroa vuodessa.

Edellä sanottu osoittaa, että tuomioistuimille osoitettu 0,8 milj. euron lisämääräraha ei kata poliisin voimavarojen lisäyksestä johtuvaa lisämäärärahatarvetta tuomioistuimissa. Ehdotetulla lisärahoituksella myös syyttäjälaitos pystyy käsittelemään aiempaa enemmän asioita, jolloin rikosasioiden määrä kasvaa tuomioistuimissa. Selvää on, että syyttäjälaitoksen voimavarojen lisäyksestä johtuva tuomioistuinten lisämäärärahatarve ei tule katetuksi 0,8 milj. eurolla. Edellä mainituilla suhdeluvuilla laskettuna syyttäjälaitoksen 2 milj. euron lisärahoituksella hoidettavista jutuista aiheutuu tuomioistuimille noin 4,7 milj. euron lisämenot vuosittain (0,31 euroa * 2 milj. euroa/0,13 euroa).

Tuomioistuinten määrärahoja on nostettava vastaavasti. Mikäli näin ei tehdä, rikosasioiden eteneminen hidastuu huomattavasti tuomioistuimissa ja käsittelyajat pitenevät entisestään.

Työympäristö- ja toimitilakonseptin päivittäminen

Oikeusministeriön hallinnonalan toimitilaympäristö- ja toimitilastrategiaa ollaan päivittämässä parhaillaan. Koska asia jäi mainitsematta lausunnossa, Tuomariliitto käyttää tilaisuuden ilmaista huolensa myös tästä asiasta.

Tulevaisuudessa tuomioistuimien toimintaympäristöön tulee merkittävällä tavalla vaikuttamaan oikeusministeriössä päivitystyön alla oleva toimitilakonsepti. Tuomariliitto pitää tärkeänä, että toimitiloihin kohdistuvista säästöpaineista ja valtiolla laajasti tavoiteltavista monitilaratkaisuista huolimatta myös tulevaisuudessa huolehditaan siitä, että tuomioistuimien henkilöstöllä on käytössään työtehtävien erityisen luonteen ja vaativuuden huomioon ottavat työskentelytilat. Tosin sanoen omat työhuoneet, joissa on mahdollisuus keskittyä ja joissa salassapitovaatimukset voidaan täyttää lain mukaisesti myös sähköisessä toimintaympäristössä. Lisäksi keskeistä on, että tuomioistuimien istuntosalitilat ovat varustukseltaan ja käytettävyydeltään nykyajan vaatimuksia vastaavia ja että salitiloja on riittävästi eikä tilojen tilaratkaisujen monikäyttöisyydellä vaaranneta toimivuutta tai oikeudenkäynnin luotettavuutta.

Helsingissä 24.10.2019

Minna Hällström

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry:n varapuheenjohtaja

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry toimii tuomioistuinlaitoksen kehittämiseksi sekä sen merkityksen ja tuomarin riippumattoman aseman säilyttämiseksi yhteiskunnassa. Tuomarikunnan yhteisenä järjestönä Tuomariliitto valvoo ja edistää jäsentensä ammatillisia ja muita yhteisiä pyrkimyksiä.